

HRVATSKI *glasnik*

Godina XX, broj 31

5. kolovoza 2010.

cijena 100 Ft

„Žetvene svečanosti“
u Petrijevcima

Komentar

Ljeto–mladi–izlasci, ali kako

Pronašla sam informaciju na internetu prema kojoj čak 20 posto petnaestogodišnjaka nema nikakvu aktivnost ili hobi kojim se bave u slobodno vrijeme, dok gotovo polovina od onih koji se izjašnjavaju da se nečim bave, pod «slobodnom aktivnosti» smatra spavanje, noćne izlaske i gledanje televizijskog programa! Problem noćnih izlazaka sve se više veže uz alkoholizam, pa su mladi sve češći sudionici tučnjava, remete javni red i mir, zbog čega policija sve češće provodi nadzor noćnih izlazaka mladih na javnim mjestima.

Upravo je ta skupina mladeži najviše rizična zbog eksperimentiranja s cigaretama, alkoholom i raznim opojnim sredstvima, i to su većinom oni mladi koji ništa ne rade, koji ne pronalaze za sebe nikakvu aktivnost i među njima je golema letargija. Ta se djeca zatvore u kuće i u slobodno vrijeme obave svoje poslove preko interneta, tako se čak i družbe. Na taj način ne moraju izlaziti, a i dalje su u toku svega. Sve više mladih bježi u svijet fantazije koji im se nudi kroz medije. Osobnih je kontakata sve manje, ne upoznaju se, ne dobivaju iskustva o međuljudskim odnosima premda je čovjek po svojoj naravi društveno biće. Ti će se nedostaci javiti u njegovu razvoju.

Možda je srž problema u roditeljima, jer kažu da su djeca ogledalo svojih roditelja, pa ako oni, pošto dođu kući s posla, legnu pred televizor ili sjednu za računalo, djeca će raditi isto misleći da je to prihvatljivo, no mislim da to ipak nije tako jednostavno. Ne može se reći da su roditelji jedini odgovorni za odgoj djeteta, nego je odgovorno i društvo, prije svega kroza škole. Odgojna se uloga škola sve više smanjuje, većinom se usredotočuje na njihovu obrazovnu ulogu. Možda je taj problem blaži u manjinskim zajednicama. Prednost je manjinske zajednice da se sastoji od manjeg broja ljudi, da se osobe bolje poznaju, pa tako više i prate život jedan drugih. Zahvaljujući mnogim manjinskim civilnim organizacijama, mnogi imaju mogućnost da se uključe u neku zajednicu, da se družbe, no ipak se smatra da za mladež koja ne pohađa manjinsku ustanovu posvećuje malo pažnje. Velika je odgovornost dotične manjine da ih okuplja, da njima također nudi mogućnost druženja s pripadnicima svoje zajednice. Često je primjetno da mnogi od njih bez obzira što jako dobro poznaju jezik većinskog naroda, teško se uklape u mađarsku zajednicu, a ako nemaju mogućnost da se povežu nadalje sa svojim, izgube se, ostaju usamljeni. Naravno, i našoj zajednici ili bilo kojoj manjinskoj zajednici trebalo bi biti cilj da što više mladih odgaja na taj način da osjeća svojim i manjinski jezik i manjinsku kulturu, te da osjeća i potrebu za njima, a pripadanje nekoj zajednici uvijek daje sigurnost svakoj osobi.

beta

„Glasnikov tjedan“

Manjinski su izbori pred nama, 3. listopada. Zatvoreni su manjinski birački popisi, pa se tako zna i broj registriranih hrvatskih birača. Njihovim pregledom, dobrom poznavatelju manjinske priče u Mađarskoj otvaraju se široki prostori analitike i zaključaka. Velik je to posao za sociologe i politologe pa i manjinskih

zajednica da se pozabave pitanjima kojima se u prethodnim godinama i nije bavilo, a bilo bi itekako bitno, vjerujem, i poučno povući zaključke poradi daljnega političkog djelovanja i strategijskog razvoja, pa tako i Hrvata u Mađarskoj. Uvjeren sam kako pri upisu građana, pogotovo u malim naseljima, mnogo toga ovisi o osobi načelnika, i njegova ureda te bilježnika u danomu hrvatskom naselju te aktivnosti hrvatskih zastupnika i njihove volje i želje da se svim mogućim načinima poradi na tome kako bi se što više građana upisalo u dani manjinski birački popis. Jer ponos je, ali i „politički značaj“ koji bi trebao imati u daljnjemu i svoju političku težinu ako u naselju od recimo tisuću stanovnika imamo sedamtotinjak upisanih hrvatskih birača. Ako pak oni i izađu na biralište, onda je i budućnost pred njima, u odnosu na one hrvatske sredine gdje se jedva uspjelo okupiti tridesetak upisanih, a izaći će ih na birališta tek nekolicina. Ili možda ova misao nije na mjestu??? Drugo je propaganda i poziv na upise. U kojoj mjeri, i tko, i kako se mogu (su se mogli) poticati pripadnici manjina na upis u biračke popise? Koliko mediji većine uopće potiču i obznanjaju činjenicu kako i na koji se način itko može upisati? Ono nekoliko još uvijek kompaktnih hrvatskih

naselja, u prvom redu sela, u Mađarskoj (gradovi su posve druga priča po mome dubokom sudu) pokazuju različitu sliku, ponegdje sasvim oprečnu glede političkog angažmana u manjinskoj zajednici potencijalnih manjinskih birača. Ako će uopće svi upisani u manjinske biračke popise izaći na birališta. Zanimljivo će biti nakon izbora vidjeti i statističke podatke, te povući usporedbe, koji pokazuju koliko je od upisanih u manjinske biračke popise izašlo na izbore. Na redu su manjinske organizacije koje će moći postavljati izborne liste na predstojećim listopadskim lokalnim i manjinskim izborima. Potom pak formiranje županijskih i državnih samouprava, pri čemu bi i jedna od statističkih brojkama (ako će se križaljka rješavati prema statističkim brojkama) kod određivanja sastava njihovih zastupnika, bar ako se promatra s političkog gledišta, mogao biti i broj upisanih hrvatskih birača u manjinskim biračkim popisima te broj odazvanih izborima. Ili ako broj glasova promatramo u svjetlu mogućih parlamentarnih izbora i izbora parlamentarnih zastupnika manjina koje su dobili pojedini zastupnici. Politika je toliko zamršena kombinatorika, a manjinska u njoj još više, tako da je teško i početi razmišljati o brojkama i njihovoj logičnosti jer one najčešće i ne donose puno dobroga, a nekada daju sasvim iskrivljenu sliku za moguće zaključke o stvarnom stanju stvari. Jer pitanje je koliko vrijedi masa ako ona nije artikulirana, onda ipak treba bazirati na artikuliranim pojedincima.

Branka Pavić Blažetin

Poziv za dostavljanje prijedloga

Sukladno Pravilniku za dodjelu Odličja Hrvatske državne samouprave, pozivamo članove i odbore Skupštine, područne hrvatske samouprave, hrvatske manjinske samouprave, hrvatske udruge, hrvatske ustanove da dostave svoje prijedloge za dodjelu odličja.

Prijedloge možete dostaviti u ovim kategorijama:

Za istaknutu djelatnost na području hrvatskog odgoja i obrazovanja u Mađarskoj

Za istaknutu djelatnost na području hrvatske kulture u Mađarskoj

Za hrvatsku mladež u Mađarskoj

Za istaknutu djelatnost na području hrvatskoga društveno-političkog života u Mađarskoj.

Odličje se dodjeljuje za priznanje djelatnosti osobama, kolektivu, udrugama i ustanovama koje su se svojim radom, djelatnošću posebno istaknule na polju jačanja hrvatskoga nacionalnog identiteta, pridonijele razvoju hrvatskoga jezika i kulture, za koje se vežu istaknute osobne i kolektivne zasluge.

Jedan predlađač ima pravo predložiti samo jednoga kandidata.

Prijedlog za odličje predaje se na obrascu koji možete naći na web-stranici: www.horvatok.hu.

Prijedlog za dodjelu Odličja treba stići na adresu Ureda Hrvatske državne samouprave (1089 Budimpešta, Bíró L. u. 24, e-mail: hramouprava@chello.hu) najkasnije do 31. kolovoza 2010. godine.

Dvojezični odgoj za okoliš u Dravskom bazenu

U sklopu IPA prekograničnog programa Mađarska–Hrvatska (2007–2013) uprava Nacionalnog parka Dunav–Drava te Organizacija Zeleni Osijek izradili su zajednički hrvatsko-mađarski odgojni program za okoliš te dobili novčana sredstva za ostvarenje projekta. Cilj je projekta formiranje odgojnih središnjih centara za okoliš uz rijeku Dravu za hrvatsku mladež u Mađarskoj te za mađarsku mladež u Hrvatskoj, stvaranje potrebne obrazovne infrastrukture, razvoj humanih resursa te nabava školskih i ostalih obrazovnih pomagala.

Jedan od najvažnijih zadataka Nacionalnog parka Dunav–Drava jest obrazovanje, razvoj seoskog turizma – zaštita i održavanje nacionalnih parkova, održavanje imovine i infrastrukture na vlastitim područjima – sve to uz obnašanje upravnih zadataka koji se odnose na očuvanje prirodno zaštićenih područja. Glavne aktivnosti organizacije Zeleni Osijek jesu zaštita prirode, odgoj u prirodi, ekoturizam, prikazivanje i očuvanje prirodne i kulturne baštine Slavonije i Baranje. Najvažniji joj je projekt Ekocentar Zlatna greda u blizini Kopačkog rita, u sklopu kojeg dolazi do izražaja očuvanje mjesnih običaja – među ostalim i kuharskih tradicija – te organiziranje prirodoslovnih i ekoprograma.

U sklopu mađarsko-hrvatskoga zajedničkog projekta, koji se ostvaruje u 2010. g., obnovit će se dva obrazovna centra – jedan u Hrvatskoj, a drugi u Mađarskoj. U obrazovnom centru Zlatna greda bit će otvorena i izložba koja će prikazati prirodne i kulturne vrednote Podravine. U okolici obrazovnih centara te u obližnjim naseljima bit će postavljene dvojezične infoploče koje neće služiti samo za informiranje mladih, nego i odraslih. U provedbi obrazovnog programa bit će pri pomoći i tiskani materijali: dolično izdanje koje će sadržavati informacije na mađarskom i hrvatskom jeziku o prirodnim i kulturnim vrednotama u Podravini, odnosno dvojezični rječnik koji će sadržavati najosnovnije pojmove vezano uz odgoj za okoliš. U sklopu projekta također će se ostvariti usavršavanje pedagoga, a planirana su dva susreta. Tijekom usavršavanja pedagoga bit će prikazani takvi obrazovni programi (Roda, Bisel, geoinformatika) koje ubuduće mogu rabiti i u svakodnevnom poslu. Na dugoj stazi

oba obrazovna centra postat će mjestom hrvatskih i mađarskih omladinskih taborovanja. Predviđeno je da se i u sklopu tog projekta organiziraju dva petodnevna taborovanja.

Postignuća projekta, kao što su infrastrukturna ulaganja, obrazovni materijali i programi, u konačnici neće rabiti samo manjinski pedagozi, nego i mjesne jedinice te većinsko stanovništvo. Omladinci iz Hrvatske i Mađarske u sklopu taborovanja i različitih popratnih programa na materinjem jeziku mogu upoznati prirodne vrednote svoje odnosno susjedne zemlje. Može se stvoriti takvo gostoljubivo pogranično područje gdje se prirodne, kulturne i gospodarske vrednote međusobno poštuju, stoga smatramo da će se još prije ulaska Hrvatske u Europsku Uniju i prije pridruživanja Šengenskoj zoni oblikovati i na mađarskoj i na hrvatskoj strani zajednica koja poznaje prirodne i kulturne vrednote svojih susjeda i koja će biti otvorena jedna prema drugoj, a i rijeka Drava će označiti čvrstu sponu te zajedničko blago za državljane dviju zemalja.

bpb

POZIV NA NOMINIRANJE ZA NAGRADU „PRO CULTURA MINORITATE HUNGARIENSIS” 2010

Mađarski prosvjetni zavod i Lektorat likovne umjetnosti svake godine dodjeljuje nagradu za priznanje djelatnosti na polju kulture nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj (s nazivom Za kulturu manjina u Mađarskoj). Uz nagradu se uručuje amblema i povelja. Priznanje mogu dobiti takvi pripadnici nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj (armenske, bugarske, grčke, hrvatske, njemačke, poljske, romske, rumunjske, rusinske, slovačke, slovenske, srpske, ukrajinske) i njihove organizacije koje se svojom djelatnošću ističu na očuvanju i razvoju kulturne baštine spomenutih nacionalnih i etničkih manjina. Nagrada se predaje na Danu nacionalnih i etničkih manjina u Mađarskoj, 18. prosinca, čiji rang osigura i svečani Narodnosni gala program.

Nagrade – temeljem odluke članova Kulturnoga stručnog vijeća Mađarskoga prosvjetnog zavoda, i članova Romskoga kulturnog stručnog vijeća – uručit će glavni ravnatelj Mađarskoga prosvjetnog zavoda. Poziv za nagrađivanje je javan, priopćit će se u Kulturalis Közlönyu, u MTI, na web-stranici www.mmikl.hu, www.erikanet.hu i www.nemzetisegek.hu. Nominirati se može na kandidacijskom listu što su ga sastavili narodnosni suradnici MMIKL i na dodatku s najviše tri stranice.

Predaja nagrade vezana je uz preporuku (laudaciju).

Kriteriji ocjenjivanja:

1. priznavanje stručnosti/životnoga djela
2. neprekinuta, trajna djelatnost dane narodnosne zajednice i istaknuta djelatnost na području narodnosne kulture
3. predstavljanje i priznanje kulture na narodnosnom jeziku u Mađarskoj, odnosno inozemstvu
4. utemeljenje, jačanje međunarodnih kulturnih veza.

Poziv i kandidacijski list mogu se skinuti s web stranice na www.erikanet.hu ili ih tražiti na telefonskim brojevima 225 6043; 225 6041.

Nominacije šaljite na adresu Mađarskoga prosvjetnog zavoda (Magyar Művelődési Intézet):
MMIKL „Nemzetiségi Gála”
Lukács Mária szakreferens,
1011 Budapest, Corvin tér 8.

Rok predaje nominacije je 30. rujna 2010. Nominaciju treba staviti na poštu na vrijeme, jer je rok strogo određen.

Natječaj Hrvatske državne samouprave

Stipendiranje učenika

Hrvatska državna samouprava, prema odluci Skupštine br. 204/2010. (29. svibnja), raspisuje natječaj za dodjelu stipendije, godišnje najviše 30.000 Ft (u dvije rate), učenicima srednjih škola.

Uvjeti stipendiranja:

natjecati se mogu srednjoškolci (svih srednjih škola)

trebaju priložiti presliku svjedodžbe prethodno završenog razreda srednje škole (ili 8. r. osnovne)

dobro znanje hrvatskoga jezika (potvrda od nastavnika hrvatskoga jezika ili od mjesne (županijske) hrvatske samouprave)

potrebna je odluka mjesne (županijske) hrvatske samouprave o iznosu potpore i preporuka za stipendiju HDS-a

učenici trebaju biti uključeni u hrvatske programe, aktivnosti mjesta boravka ili škole.

Prijavni obrazac: Prijava za dodjelu državne stipendije Hrvatske državne samouprave.

(Vidi na web-stranici www.horvatok.hu.) Prijave se mogu predati putem pošte (Országos Horvát Önkormányzat, 1089 Budapest, Bíró Lajos u. 24) do 3. rujna 2010. godine.

PEČUH – Trgovinska i industrijska komora Pečuh–Baranja, Europska poduzetnička mreža i B2Fair Network organiziraju 10. rujna Poslovne susrete Srednje Europe koji će se održati na pečuškom Sveučilištu (Fakultet strojarstva „Mihály Pollack“). Zemlje sudionice jesu: Austrija, Bosna i Hercegovina, Češka, Hrvatska, Mađarska, Italija, Crna Gora, Poljska, Rumunjska, Srbija, Slovenija, Slovačka i Ukrajina. Ciljane teme jesu: industrija zaštite okoliša, kreativna industrija, industrija zdravstvene skrbi, prehrambena industrija. Podrobnije informacije i prijave:

www.b2fair.com

(Central European Businessman meeting). Poslovni susreti Srednje Europe sastavni su dio Konferencije komora osnovanih za vrijeme Monarhije koja će se održati u sklopu manifestacije „Pečuh – europska prijestolnica kulture 2010“ Glavna tema: Razvoj trgovine u sklopu Srednjoeuropske regije.

Podrobnije informacije:
www.monarchychambers.eu

Zgode i nezgode europskih projekata

Projekt „Tragovima Zrinskih“, koji se ostvaruje potporom Europske Unije u Hrvatsko–mađarsko prekograničnom programu IPA, bio je posebno istaknut od 42 uspješna projekta, i to zbog toga što je jedini koji uključuje mladi osnovnoškolski naraštaj preko 12 mjeseci i posebno se bavi obrazovanjem, prekograničnim druženjem tog naraštaja. To je istaknuto i na potpisivanju ugovora u Zalacsanyu početkom svibnja, gdje su nazočili predstavnici nositelja najistaknutijih projekata, među njima i Anica Kovač, ravnateljica keresturske Osnovne škole „Nikola Zrinski“. Projekt se odvija zahvaljujući neumornim djelatnicima te ustanove, unatoč tomu što su na hrvatskoj strani iskrslili problemi što iziskuju još veće napore od obiju strana.

Nogometni tabor u Keresturu

Koliko je sažet rad u jednom europskom projektu, jedino shvaćaju oni koji su sudionici u pripremanju i u provedbi.

Anica Kovač, ravnateljica keresturske škole, već od 2004. g. piše europske projekte, naime ona je još tada osjetila da su ti projekti jedina mogućnost da male škole uspiju pružiti odgovarajuću razinu ustanove i u opremljenosti i u sadržajima, a prekogranični projekti daju veliku mogućnost u razvijanju nacionalne svijesti u manjinskim školama. Ona je na svoj trošak završila seminar za pisanje EU natječaja i otada je već napisala sedam uspješnih natječaja Phare-CBC, Interreg i IPA programa za školsku ustanovu, manjinsku samoupravu i za druge udruge u mjestu. Kako reče, nije jednostavno, napisati je velik zadatak, a provoditi i obračunati se još veći, pogotovo kod prekograničnih projekata, naime uredbe, zakoni različitih država odudaraju. Drugi krug IPA programa ponovno je objavljen, a rok predaje je 15. rujna. Što sve mora biti spremno za uspješan natječaj, kakva su iskustva, podijelila je s nama ravnateljica Kovač.

Kako krenuti kod pisanja natječaja?

Kada se objavi natječaj, treba vrlo dobro pročitati je li dotična ustanova ili udruga odgovara svim uvjetima koji su u raspisu. IPA programi su teži jer sve je napisano na engleskom jeziku, stoga je vrlo dobro ako uz

Anica Kovač

natjecatelja ima osoba koja govori taj jezik. Treba pripaziti na financijske kapacitete jer kod IPA programa radi se o financiranju unazad. Ako natjecatelj nema takve kapacitete, onda ne treba u to ni ulaziti, rješenje može biti da iza natjecatelja stoji neka organizacija koja može osigurati financijske izvore. U tim projektima u osiguranju financijskih sredstava ima i svoj udio. Onaj tko nema nikakvih financijskih kapaciteta i nikakvih prethodnih veza ili suradnje, bolje da i ne krene na natječaju. Bez novaca i bez uhodanih prekograničnih veza ide vrlo teško. Najbolje je predati natječaj za takve programe koji su već uhodani, što ustanova sigurno može ostvariti, naravno, tomu treba dati takav okvir kojim se ističe značaj određenog projekta. Kod civilnih udruga moraju biti u redu

prethodni financijski obračuni, bilanca prijašnjih godina. Kod prekogranične suradnje, npr. kod obrazovnih projekata, potpomažu one projekte koji obuhvaćaju jedno područje. Europska Unija voli da je nazočna na što više mjesta. Ako se očekuje poziv na natječaj, dobro je unaprijed nabaviti dokumente, napose ako je vremenski rok kratak. Preporuke su vrlo važne. Kod IPA programa sve je otežano jer sve dokumente treba ispuniti na engleskom jeziku. Npr. u projektu «Tragovima Zrinskih» sudjeluje šest škola i svi njihovi dokumenti potrebni su za natječaj. U jednom proračunskom razdoblju najbolje je kandidirati se na sredini, upočetku još nema dovoljnih iskustava, a pri kraju već nestaje novac. Ako projekt u jednom krugu ne uspije, treba se pripremati na drugi krug, tematike su većinom slične, a onaj koji već ima uspješan natječaj, taj već ima preporuku. Potpuno ostvarenje projekta traje oko dvije godine. Priprema, provedba i obračun.

Ostvarenje projekta

I kod pisanja natječaja i kod provedbe najveći zadatak imaju nositelji projekta, no i ostali partneri imaju svoj dio posla. Vrlo je važno da dobro suraduju jer dosta dokumenata treba predati brzo, na vrijeme. Kod zajedničkih projekata svi partneri imaju poseban proračun i za nabavu raznih sredstava potrebno je provesti postupak Prag. To je način na koji se traži ponuda za pojedine usluge u natječaju, za to također ima određena procedura. To svaki partner mora sam napraviti. Svaka četiri mjeseca treba predati izvješće o aktivnostima, svaki partner napiše svoje izvješće i nositelj projekta to treba složiti ujedno i poslati nadležnom tijelu, a tako je i s obračunom.

Teškoće koje mogu nastati usput

Teškoće kod zajedničkog natječaja mogu nastati zbog nejednakih zakona ili uredaba u dvjema državama u određenim postupcima provedbe programa, stoga nije loše unaprijed se raspitati da pojedine etape programa kako se mogu ostvariti u jednoj ili u drugoj državi.

Nastale probleme kod projekta «Tragovima Zrinskih» ravnateljica obrazložila je ovako:

Problemi su nastali s hrvatske strane jer onaj proračun koji je prihvaćen od strane zajedničkoga tehničkog tajništva, u Hrvatskoj se ne može provesti. Zbog nekih uredaba Ministarstva prosvjete, djelatnicima školskih ustanova ne može se isplatiti dodatni rad u ustanovi. Zbog toga kod nekih planiranih programa, npr. zapošljavanje lektora iz hrvatskoga jezika, podučavanje hrvatskoga jezika, učenje tamburice nastali su problemi kod isplate honorara. Pokušali smo razne načine, ali pomalo je smiješno da se u koto-

Športski dan u Serdahelu

ripskoj školi provodi dodatni program za posebno podučavanje Roma i u tom projektu isplaćuje se dodatni rad nastavnika. Nerazumljivo je da kod jednog projekta se može, a kod drugog ne. I tu se radi o manjinama, doduše u drugoj državi, ali upravo je cilj europskih projekata da granice ne budu prepreke. Pokušali smo modificirati proračun, da se isplaćuje u okviru usluga, ali ni tako nije uspjelo. To nije malo posla, tu se radi o tečajevima od dosta sati, i to se ne može očekivati besplatno, ionako nastavnici mnogo rade dobrovoljno. Zbog toga je financijski dio projekta zastao, no programe radimo, ali s time se ne slažemo da je prihvaćen proračun i sada počinju stvarati probleme. Rješenje ćemo svakako naći, i unatoč tomu hrvatski su partneri obećali da će raditi u projektu. Nakon mnogo rada, kada iskrnsnu takvi problemi, mnogima ode volja od svega, ali ima i

vrlo puno pozitivnosti pogotovo za nas Hrvate. Kada pripremamo projekt, moramo se često vidati, sve više se upoznamo, učimo i usavršimo svoje znanje hrvatskoga jezika. Kroz projekt i djeca se često sreću, vježbaju hrvatski jezik, sklapaju se prijateljstva, koja mogu biti i dugoročna.

Dosadašnji programi u okviru projekta «Tragovima Zrinskih»

U serdahelskoj Osnovnoj školi „Katarina Zrinski” potkraj školske godine održan je Obiteljski dan na kojem su se djeca, pedagozi i roditelji družili, a priređeni su i raznovrsni programi. Također u toj ustanovi održan je Regionalni športski dan na kojem su sudjelovala djeca iz pomurskih hrvatskih škola te iz Draškovca. Djeca iz raznih ustanova provela su jedan dan u duhu zdravog života i športa, održana su natjecanja u raznim disciplinama, u štafetnom trčanju, nogometu, natjecanju u vještini. Serdahelska djeca posredstvom draškovečke škole boravila su na izletu u Svetom Martinu na Muri.

Keresturska je osnovna škola bila domaćinom tradicionalnoga Međunarodnog nogometnog tabora u kojem su također sudjelovala djeca iz okolnih hrvatskih sela i iz hrvatskog Draškovca.

Mlinaračka osnovna škola organizirala je Hrvatski jezični tabor i tabor narodnih običaja. Djeca su tjedan dana učila izradu «cimerama», upoznala se sa starim tradicionalnim jelima, učila hrvatske pjesme. Organiziran je za njih izlet u Čakovec, Varaždin i Trakošćan. U sklopu projekta u tijeku su nabave tamburice i drugih glazbala sumartonske i serdahelske škole, naime u okviru programa će se održavati tečajevi učenja tamburice, a u okviru tog projekta održat će se i tradicionalni glazbeni tabor u Sumartonu.

Beta

Jezični tabor u Mlinarcima

POZIVNICA**HODOČAŠĆE BAČKIH
HRVATA NA SANTOVAČKU
VODICU**

Hrvatska samouprava
Bačko-kiškunske županije
Bački ogranak Saveza Hrvata
u Mađarskoj
Župna zajednica Santova
i mjesna Hrvatska manjinska
samouprava

srdačno Vas pozivaju

na vjerski susret i hodočašće bačkih
Hrvata u Mađarskoj i prijateljskih
zajednica, vojvođanskih Hrvata i
hrvatskih župnih zajednica iz matične
nam domovine Hrvatske
koje će se održati
u subotu

7. kolovoza 2010. godine

u Marijanskom svetištu
na santovačkoj Vodici.

Cilj susreta je duhovno zbližavanje
hrvatskih zajednica na tromeđi Hrvatske,
Mađarske i Srbije.

PROGRAM:

9 sati

Okupljanje u Marijanskom svetištu na
santovačkoj Vodici

10 sati

Euharistijsko slavlje na otvorenom kod
Gospina kipa predvodi
mons. dr. Marin Srakić,
nadbiskup
đakovačko-osječki i metropolit

ORGANIZATORI

BRLOBAŠ – Uspješan su natječaj ostvarile vodoprivrede Hrvatske i Mađarske, te su iz europskih izvora (IPA program) dobile dva milijuna eura od čega će se s mađarske strane izgraditi niz sporednih nasipa, a kod Vukovara planira se otvoriti novi potok – donosi portal sonline. Ulagat će se i kod dravske obale, kod Brlobaša, gdje će se obnoviti zgrada u vlasništvu vodoprivrede, te organizirati obrazovna središta, jedan osječki i jedan dravasenteški. Djeca će moći upoznati područje Drave, postaviti će se dvojezične ploče te izraditi prevodilački rječnik.

PEČVAR – Na tamošnjoj folklornoj smotri 5. kolovoza nastupit će i KUD „Tanac” iz Pečuha. „Tanac” će nastupiti i 17. kolovoza u Pečuhu.

Intervju

Ponosan sam što sam kajkavac

Mirko Švenda Žiga i bandisti nedavno su nastupili u pomurskome Fićehazu. Izvođači međimurskih (pomurskih) pjesama i publika ubrzo se našli na «istome valu», naime limena glazba uvijek je imala tradiciju u Pomurju. Mirko Švenda Žiga već je 25 godina na glazbenoj sceni, a posljednjih desetak godina bavi se izričito etnoglazbom, i to obradom međimurskih narodnih pjesama. Objavio je sedam albuma, od kojih već na tri pjeva s bandistima.

Žiga i bandisti njeguju poseban etnoizričaj, na «Žigin» način. Ova glazba, svirana na starinski način bandista, odiše pozitivnom energijom, emocijama, a posebnost svemu tome daje pjevačev vokal. Mirko Švenda Žiga nakon fićehaskog koncerta rado se družio s mještanima i dao intervju i našem tjedniku.

Razgovor je vodila: *Bernadeta Blažetin*

Već ste više puta nastupali među pomurskim Hrvatima, u raznim naseljima i uvijek ste nagrađeni velikim pljeskom, i svaki put rado viđeni. Vi ste pomalo i pjevač naših pomurskih Hrvata.

Da, više puta sam nastupao ovdje, no s bandistima još nisam bio, s kojima pjevam već četiri godine. Bandisti su starinski naziv za limeni orkestar. Prvi put sam s njima tu i drago mi je da unatoč tom lošem vremenu došli su me poslušati i nadam se da ne zadnji put, jer tu sam isto kao kod kuće u svome Međimurju.

U Pomurju, jednako kao u Međimurju, limena glazba imala je tradiciju, no malo se zasjenila. Mislim da ni u Hrvatskoj nema baš mnogo takvih sastava kao što je vaš.

U pravu ste. U Hrvatskoj jedino mi radi-mo takvu vrstu glazbe, a u svijetu još samo Goran Bregović sa svojim romskim bendom. U Hrvatskoj sam ja prvi i zasad jedini koji je osnovao bend limene glazbe i tako predstavljamo međimurske pjesme. Sada je počelo nešto u Međimurju, počeli su slagati dječje sastave, koji su nas vidjeli, i mislim da je to dobro, 4–5 takvih sastava se pojavilo, ali još se moraju stasati da bi postigli određenu razinu. U Hrvatskoj smo mi zapravo pioniri onoga starog kako je negda bilo vu Međimurju. Ja imam četiri brata i dvije sestre i u mojoj familiji nijednu svadbu nisu svirali ni tamburaši ni elektroglazbeni sastavi, nego bandisti.

Kako ste se sjetili da uza svoj vokalni glas odaberete svirače limene glazbe?

Mene je cijelo vrijeme dosadašnje karijere tiskalo da ja okupim bandiste, čekao sam vrijeme da se okupi sedam tako vrsnih svirača, jer moji dečki vrlo su kvalitetni, ja se usudim reći da je to svjetska kvaliteta. Od 2006. smo zajedno, onda su oni imali 16–18 godina, a sada već nekoliko njih ima profesorsku titulu i vrlo sam ponosan na njih. Jedini smo u Hrvatskoj koji tu kajkavsku međimursku etnobaštinu prezentiramo. Samo čekam da dobijemo poziv iz Pariza, Berlina, gdje su središta etno-world glazbe. Siguran sam da bandisti zaslužuju mjesto na vrhu svjetske world glazbe.

Predstavili ste članove bandista i svi su kajkavci iz Međimurja i jedan iz Podravine.

Članovi bandista su isto s kajkavskog područja, tu se mora poklopiti moment, ako netko nije iz Međimurja ili nije kajkavac, ne osjeća toliko međimurske pjesme, koje su najveći dio našeg repertoara. Ako netko svira međimursku pjesmu, treba osjetiti i onda se može kvalitetno prezentirati. Moji dečki su dokaz za to.

Mediji pišu o vama da u Hrvatskoj jedino vi imate odgovarajući glas za međimurske pjesme, mislite li i vi?

Mislim da je zasad to i tako, no ne bih htio biti umišljen, svaka čast mojim kolegama, ali za međimursku pjesmu treba imati srce, dušu, ali na prvom mjestu treba imati vokal koji može pjevati međimursku pjesmu, koji je u dobrom rasponu, da se ne prelazi iz normalnog vokala u falset, mora se pjevati međimurska pjesma punim glasom.

Jeste li vi učili pjevati, ili je ovaj vaš glas od Boga dan?

Taj glas sam naslijedio od svoje pokojne majke, od koje sam i pokupio te međimurske pjesme. Pokušao sam kod dva profesora da bih učio pjevati, ali su mi rekli ovako: Ti pjevaš svojim glasom koji ti je Bog dal i

nemoj ga kvariti opernim učenjem i tim opernim zvukom, pjevaj kak ti je Bog dal, s prirodnom bojom glasa. To su mi čak dva profesora rekla, i to sam ja poštival i, evo, konačno sam dokazal da moj vokal nešto vrijedi.

Dvadeset pet godina ste na sceni, ali ste još uvijek vjerni kajkavskom govoru i međimurskoj pjesmi. Nije li to možda i ograničenje?

Ne, meni apsolutno nije da bi bilo skučeno, jer mi kad dođemo u Zagreb, imamo i 12 tisuća ljudi koji nas slušaju i prihvaćaju našu kajkavsku pjesmu. Ljudima je to simpatično. Kad dođemo u Split, gdje su Dalmatinci, ili u Osijek, gdje su Slavonci, podjednako smo srdačno primljeni. Ljudima je to egzotično, prihvatljivo, mislim da jezik nikako ne smije biti barijera, ako Dalmatinci mogu čekati, onda zašto ja ne bih mogao pjevati kajkavski, sve je to Hrvatska. Ja sam oduševljen kako tu kajkavski Hrvati govore još kajkavski, ja sam ponosan što sam kajkavac. Mene je dugi niz godina proganjalo da li bih mogao kajkavsku međimursku pjesmu podići na vrh u Hrvatskoj, i mislim da je sada uspjelo, ljudi su je prihvatili. Ako je nešto kvalitetno, lako se prihvaća.

Činilo mi se da ste vi i u Fićehazu nastupali tako kao da biste bili u Zagrebu pred više tisuća ljudi.

To je odista tako, vjerujte mi. I da je pet ljudi na koncertu, i bar jedan me sluša, i onda mi se isplatilo. U Zagrebu prije godinu dana pred 50 tisuća slušatelja pjevali smo «Zovi, samo zovi», tu su isto svi pjevali. Ako ja uspijem predati pozitivnu energiju i uspijem zapaliti ljude i ako prenosimo energiju, ja sam samo zahvalan Bogu da je i toliko ljudi došlo i neka im Bog da zdravlja, oni će prenijeti da li im je bilo dobro. Oni će sigurno napraviti reklamu za dalje i hvala im. Nema razlike da li Žiga pjeva pred 50, 500 ili 50 tisuća ljudi. Možda kad je manje ljudi, trebam biti još bolji jer oni mogu pratiti jesam li iskren ili neiskren. Ja sam na svojim nastupima uvijek iskren i publika je to danas jako lijepo nagradila. Hvala im!

Šest vaših albuma je objavljeno, a sada pripremate novi.

Da, sad će izaći treći s bandistima, a na posljednjem sam izabrao čak 18 pjesama, jer ja volim svoju publiku, ja nemam publiku koja glumi, ja imam kvalitetnu publiku, jer smo i mi kvalitetni, ja se volim dati publici. Od 18 pjesama moglo se napraviti i dva albuma, ali to baš govori o tome da ja nisam materijalist, meni je važno da ljudima dajem svoju energiju. Na novom albumu možemo očekivati autorski pomak, dosad sam ja odabrao međimurske narodne pjesme, a na novom albumu surađujem s Miroslavom Škorom. Mogli ste čuti i pjesmu Blagdani koji sam pjevao na DORI i zauzeo sam lijepo drugo mjesto po glasovima publike, ako uzimam u obzir da sam prvi put nastupao na DORI. Suradujem i s Vladimirom Kočišem Zecem,

Stjepom Martinovićem i još s nekim autorima, a i ja nešto pišem. Od 12 pjesama bit će deset autorskih.

Vi ste nedavno surađivali i s našim poznatim glumcem i pjevačem Stipanom Đurićem i pjevali zajedno. Kako je došlo do zajedničkog nastupa?

Sreli smo se u Županji, na večeri starogradskih pjesama. Sretan sam da sam ga sreo i meni je došla ideja da zajedno pjevamo, i nastupali smo zajedno u Pitomači. Pjesma će biti na novom albumu.

Pomurci imaju također lijepe kajkavske pjesme, koje su vrlo slične međimurskima i po melodiji i po tonalitetu, a neke su čak i iste. Pomurski Hrvati iz Mađarske smatraju vas malo i svojim pjevačem jer na repertoaru imate mnogo pjesama koje se pjevaju i na njihovu području. Biste li bili voljni jednu pomursku kajkavsku pjesmu, koja se ne pjeva u Međimurju, preraditi na svoj stil i staviti na svoj repertoar?

Dali ste mi «dobru vuš za uho». Slušajući danas tetu Roziku Broz, imam već nešto u glavi, možda i nju pozovem da mi se pridruži. Sigurno budem napravil. Kada sam prije pet godina bio u Keresturu, onda su mi žene pjevale pjesmu «Dremle mi se, dremle», prekrasna pjesma, i tu sam zapazio riječ «nejla» u tekstu «Muru bi preplaval da je nejla...», samo ta riječ me je inspirirala, i već sam i o toj pjesmi razmišljao. Svakako ću neku pjesmu i od pomurskih Hrvata obraditi i navesti da sam tu pjesmu zapazil kod njih.

Vi kroza svoj nastup dali ste ogromnu snagu našim kajkavskim Hrvatima u jačanju nacionalne samobitnosti, cijelo ste vrijeme naglašavali ljepotu kajkavskoga govora i međimurskoga kraja, njegove vrijednosti, spomenuli ste čak i to da je i njemačka himna krenula iz Međimurja.

Tako je. I službeno je potvrđeno da njemačka himna sadržava elemente kajkavske međimurske pjesme. Inače Haydnova majka bila je Hrvatica i on je uzeo prve taktove iz starinskog napjeva «Jutro se ja rano stanem» i ugradio u svoju operu, a poslije ista četiri takta uzeta su kao predložak za njemačku himnu. Pjesma se nalazi i na mom albumu, i to sam slao u njemačku na jednu glazbenu akademiju i dvije srednje škole, jer su se oni interesirali za to.

Vaše pjevanje prožeto je izrazitom ljubavlju prema svom zavičaju i vjeri.

Meni sada puca emocija, hvala kaj ste to primijetili, upravo ovo što ste rekli, upravo ono me drži u ovoj mojoj kajkavskoj pjesmi, to osjećaju i u Slavoniji, i u Dalmaciji, i u Francuskoj, to je ono što me drži što me vuče naprijed. Kad ja mogu prenesti svoju emociju, prenesti svoju vjeru u to, mogu prenijeti svoju ljubav putem svojega glasa s međimurskom pjesmom, meni je to uspjeh. Meni je ovdje danas bilo prekrasno nastupiti jer je publika pljeskala dva sata, mislim da ruke bole i njih, bilo je naporno, moja košulja je mokra, ali se isplatilo jer je publika bila vrlo, vrlo dobra.

PUČIŠĆA – Radionica narodnih nošnji „Hrvatska etnoriznica“ jest škola u organizaciji Hrvatske matice iseljenika i u suorganizaciji Posudionice i radionice narodnih nošnji, otvorena u Pučišćima na otoku Braču od 19. do 28. srpnja. Osmo je to radionica za izradu hrvatskih narodnih nošnji pod nazivom „Hrvatska etnoriznica“. Program radionice namijenjen je svima koje zanimaju hrvatske narodne nošnje, njihova izrada, održavanje i primjena u folklornim društvima, osobama koje žele same izrađivati narodne nošnje ili jednostavno uživaju u ručnome radu i žele proširiti svoja znanja. Radionici su i ove godine sudjelovale osobe iz Republike Mađarske. Voditelj Škole i autor programa i ove je godine bio prof. Josip Forjan, ravnatelj Posudionice i radionice narodnih nošnji iz Zagreba. Uz njega u nastavi sudjelovala je i skupina vrsnih asistenata i demonstratora s terena, specijaliziranih za pojedina tematska područja. Podučavalo se tkanje, krojenje, šivanje, sve vrste vezova, aplikacija i ukrašavanja, rekonstrukcija, održavanje narodnih nošnji te izrada njihovih pojedinih dijelova. Posebni su sadržaji bili: izrada paške i lepoglavske čipke, zlatovez te poduka o necanju. Na kraju radionice priređena je izložba radova svih polaznika pod nazivom Otvoreni dan, koju su mogli posjetiti i razgledati Pučišćani i turisti, pa se tako upoznati s bogatstvom i raznolikostima hrvatskoga narodnog rukotvorstva.

KAPOŠVAR – Izaslanstvo iz Koprivnice sudjelovalo je na „Festivalu umjetnika“ u tome šomodskom gradu, u okviru kojeg je održana konferencija pod nazivom „Kulturizam“. Sredstva za organizaciju ove konferencije osigurana su iz programa Europa za građane. Konferencija je zamišljena kao predstavljanje gradova poput kulturnih turističkih odredišta. Svoje gradove, postignuća, programe i planove turističkog razvoja predstavili su, uz Power Point prezentaciju, gradovi Kapošvar, Koprivnica te gradovi Rauma iz Finske i Miercurea Ciuc iz Rumunjske. Konferencija je organizirana u sklopu desete kulturno-turističke manifestacije „Festival slikara“ u Kapošvaru. Grad Koprivnica na „Festivalu umjetnika“ u Kapošvaru sudjeluje od 2003. godine, a suradnja je pojačana 2007. godine provedbom projekta „Panonska paleta“ koji je financiran sredstvima Europske Unije iz Prekogračničkog programa Interreg IIIA, što su ga zajednički provodili gradovi Koprivnica i Kapošvar.

BIOGRAD NA MORU – U organizaciji Hrvatske matice iseljenika, u tom se gradu od 9. do 20. kolovoza održava Ljetna škola hrvatskoga folkloru: Plesovi jadranskog područja, kojoj sudjeluju i polaznici iz Mađarske. Podučavat će se plesovi, nošnje, pjesme i glazbala hrvatskoga jadranskog područja (plesovi otoka Krka, Cresa, Raba, Paga, Silbe, šibenskih otoka i uzmorja, Trogira, Kaštela, Čiova, Splita, otoka Šolte, Brača, Makarskog primorja, poluotoka Pelješca, Mljeta, Lastova, Hvara, Korčule, Dubrovačkoga primorja, Konavala, Župe dubrovačke, doline Neretve, južne Hercegovine i plesovi Hrvata u Boki kotorskoj). Uz praktična plesna održat će se i teorijska predavanja o razvoju etnokoreologije u Hrvatskoj i narodnoj plesnoj kulturi u Hrvata, o narodnim nošnjama i pjesmama, tradicijskim glazbalima jadranskoga područja, te predavanja o kinetografiji (plesnom pismu). Svrha je ove škole obrazovanje voditelja i članova hrvatskih folklornih i tamburaških skupina. Osnivač Škole i autor njezina programa bio je uvaženi hrvatski etnolog i etnokoreolog dr. Ivan Ivančan (škola datira od 1963. g.), a današnji je voditelj Andrija Ivančan, profesor. Uz njega, predavanja će održati i prof. Zlatan Sindičić, prof. Siniša Leopold, Dražen Šoić, Stjepan Fortuna, prof. Vido Bagur, Branko Šegović, prof. Milan Oreb, ing. Goran Knežević, prof. Josip Forjan, prof. Kristina Benko, Nenad Milin i Stjepan Večković. Polaznici mogu odabrati jednu od ponuđene tri skupine: ples, sviranje tambure, sviranje hrvatskih tradicionalnih glazbala.

OSIJEK – Književnost na rubu, naziv je otvorenog predavanja u organizaciji Matice hrvatske, Ogranka Osijek, održanog u Studentskom centru. Gostovali su predavači iz Osijeka i Subotice, a opravdano je izostao gost mr. Stjepan Blažetin iz Pečuha. Teme predavanja usredotočene su na rubna, odnosno zaboravljena književna djela. Leopoldina Rot, Josipa Glembay i Matilda Hengl, neke su od nezaslužno izgubljenih književnica grada Osijeka, a koje su bile tema predavačice prof. Mirte Bijuković Maršić. Tekst vezan uz Pavličićevu vukovarsku prozu tema je izlaganja prof. Tatjane Ilaš, koja se zapitala što je to provincija i može li centar uopće postojati bez nje. Subotički gosti, dr. Petar Vuković i Tomislav Žigmanov, svoja su predavanja također usmjerili k mogućem sociološkom pristupu rubnoj književnosti kao samostalnom fenomenu. Među rubnim književnicima je i Ivan Antunović, jedan od najvažnijih osobnostima među ugarskim Hrvatima u 19. stoljeću.

Kroatist među mađarskim slavistima

„Nema dvojbe, László Hadrovics je Mađar i mađarski učenjak. On je dika mađarske znanosti. Ipak je svojim djelovanjem i svojim djelom zaslužio mjesto u Hrvatskom biografskom leksikonu, tom pokladu prosopografije hrvatske kulture. Zamišljen je tako inteligentno i široko da se natuknica u njem ne dobiva samo po podrijetlu i pripadnosti nego i po važnosti djela za hrvatski narod i njegovu kulturu bez ikakva svojanja osobe. Lijepo je i ponosan sam što je Hadrovics upravo po tom kriteriju tamo našao mjesto koje mu doista pripada.”

Radoslav Katičić

književnost. István Nyomárkay reče kako osobno mnogo duguje Hadrovicsu i krugu znanstvenika i intelektualaca koji su se okupljali oko njega. Svoja djela Hadrovics je najprije objavio na njemačkom, ruskom jeziku, a potom na takozvanim malim jezicima, srpskom, hrvatskom. Diplomirao je latinski i mađarski, odlično je vladao svim slavenskim jezicima, u prvom redu ruskim jezikom, hrvatskim, srpskim, odlično je vladao francuskim jezikom, latinskim, stvarao je sustavno i ustrajno, a jednom je kazao kako baviti se znanostu, to je životna forma. Pripadao je tipu starog naraštaja profesora, imao je velik ugled i kao takav možda i nenamjerno je držao distancu, ali čim smo mu se obratili, spreman je bio dati savjet, ideju, pomoći, kazuje István Nyomárkay.

U Mađarskoj akademiji znanosti, u organizaciji Akademijina Razreda za jezik i književnost, 15. lipnja održana je spomen-sjednica povodom 100. obljetnice rođenja Lászla Hadrovicsa, (rođen 27. lipnja 1910. godine u Lendavi, u južnom dijelu tadašnje Zalske županije) jednog od najznačajnijih mađarskih kroatista. Sjednici je presjedao potpredsjednik Mađarske akademije znanosti Miklós Maróth, a nakon otvaranja slijedila su predavanja – Radoslav Katičić: László Hadrovics, kroatist među slavistima; István Nyomárkay: László Hadrovics, istraživač mađarsko-hrvatskih jezičnih i kulturnih veza; Jenő Kiss: Sjećajući se Lászla Hadrovicsa; Milan Moguš: Kako pročitati Baščansku ploču; Gerhard Neweklowsky: Hadrovicsseve zasluge za istraživanje gradišćanskih Hrvata; Karlo Gadanji: Hadrovicsseva knjižnica; András Zoltán: László Hadrovics kao etimolog; István Víg: Talijanske etimologije Lászla Hadrovicsa; Borbála Keszler: Zamjenice – semantika zamjenice, prema shvaćanju Lászla Hadrovicsa; Vilmos Bárdosi: Veličanstvenost jednostavnosti. Tipologija frazema Lászla Hadrovicsa; Antal Molnár: Srpska crkva u tursko doba u zrcalu istraživanja prošloga stoljeća; Stjepan Lukač: László Hadrovics, književni povjesničar; Janusz Bańcerowski: Funkcionalna mađarska sintaksa Lászla Hadrovicsa; István Lőkös: O protestantskim pjesmama Prekomurske pjesmarice; Mladen Pavičić: Djelatnost Gabriele Szép-Hadrovics. Završnu je riječ održao István Nyomárkay, redoviti član Mađarske akademije znanosti i zamjenik predsjednika Razreda za jezik i

Trenutak za pjesme

Branko Maleš

Trebam brdašce

nađem brdašce
može biti i vrlo
nisko
i s malo vjetra
koji
poslije svega
slušam kao
otvorenu baku i banku!
pamtim što to on
zna!
prije
prije svega
imao sam u ustima
sve što mi padne
na pamet
i padne
prožvačem
pljunem na uzvisinu
ljudi šatori deve
odmah se okupe
pojeli su jakovljevića
imaju hranu u glavi
kleče
mrmljaju
neka budu dobri do
nove
uzvisine!

Akademik Hadrovics bavio se mađarsko-hrvatskim kulturnim vezama, posuđenicama iz slavenskih jezika u mađarskome, i iz mađarskog u slavenskim jezicima, sintaksom u mađarskom jeziku, poviješću Srba, slavenskim narječjima u Mađarskoj, posebno kajkavskim i čakavskim, proučavao je stariju hrvatsku književnost, a ponajviše kajkavsku. Objavio je nekoliko studija iz područja pravopisa i jezika, pisao je rječnike. Njegovo najveće djelo, tiskano 1974. godine, bavi se gradišćanskim Hrvatima (*Schrifttun und Sprache der burgenlandischen Kroaten* in 18. und 19. Jahrhundert). Bio je stalnim suradnikom međunarodnoga filološkog časopisa HAZU-ove filologije, a uređivao je i časopis *Studia Slavica*. Bio je članom Mađarske akademije znanosti i Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti.

Govoreći u povodu 100. obljetnice rođenja Lászla Hadrovicsa, akademik Radoslav Katičić između ostaloga kazao je: „Po obitelji od koje je potekao bio je iz Lendave, na samoj granici Hrvatske, a daljim rodom iz Zagorja, kako mi je sam govorio. Svakako kroatistički udio njegova djela znatno je veći nego je za vrhunske slaviste u svijetu obično. Pitanje je samo koliko je to od njegova hrvatskog podrijetla, a koliko od mađarske pripadnosti. No o tome nema smisla dalje razglabati. Oboje se nekako preklapilo. Tako sam ga prvo i upoznao. Kako i u mojoj rodbini ima Hadrovića, zapazio sam kad mi je došla u ruke *Kombolova Poviest hrvatske književnosti do preporoda*, čim je izašla 1945, odmah prezime Hadrovics u literaturi uz čak četiri tematske jedinice. Bio je to ujedno moj prvi dodir s mađarskom slavistikom. Vidio sam već tada o koliko se hrvatskih tema ne može govoriti mimo imena Lászla Hadrovicsa. A sve što sam poslije saznavao, govorilo mi je to isto. I sve su to bile ključne teme. Neću ovdje sada govoriti o njegovu gromadnome prinosu proučavanju pismenosti i jezika zapadno-ugarskih Hrvata, danas većinom u austrijskom Gradišću. To je samo po sebi fundamentalan prinos kroatističkim studijima, izašao 1974, i obuhvaća predmet bez kojega ti studiji ostaju nepotpuni u mjeri koje mnogi još uvijek nisu dovoljno svjesni. Već po samome tome Hadrovics je za svaki potpuniji kroatistički pristup nezaobilazan. No upoznao sam ga više po njegovim kroatističkim prinosima koji su se ticali „malih tema“, a otvarali su duboke uvide u nutrašnju suvislost povijesti hrvatske književnosti i hrvatskoga književnog jezika, suvislosti koja se zanemarivala pod utjecajem škole hrvatskih vukovaca i serbokroatističkoga zamaha u svjetskoj slavistici, kad se i o hrvatskom jeziku radilo posve usredotočeno na djelo i djelovanje Vuka Stefanovića Karadžića. Čitati Hadrovicsa, uvijek je značilo osloboditi se pritiska te perspektive, osloboditi se bez i traga polemike ili kakve polemičke iritacije. Kada u ovoj prilici sjećajući se gledam unatrag, tek sada vidim kakva je to bila za mene

škola! Nikada mi Hadrovics, mogu samo reći nažalost, nikada mi on nije bio učitelj s katedre, ali tim svojim kroatističkim tekstovima bio je to u mjeri koju mi sada čak i nije lako izraziti tako da ju primjereno odredim.”

László je Hadrovics obogatio hrvatsku filologiju rekonstrukcijom pjesme iz 14. stoljeća (iz 1385. godine) zapisane latinicom (pjesmu je u Széchenyievoj knjižnici otkrio András Vizikelety). Pjesmu je zapisao čakavštinom Paulus de Sebenico negdje na prostoru Šibenika. Poznata je kao *Cantilena pro sabatho*.

Član Austrijske akademije znanosti Gerhard Neweklowsky prisjetio se zajedničkog putovanja i sakupljačkog rada na terenu u mađarskom dijelu Gradišća. „S docentom Lászлом Dezsőom, koji je tu među nama, krenuli smo u pogranični pojas prema Austriji gdje žive Hrvati. Nas trojica smo obilazili hrvatska naselja u Mađarskoj: Vedešin, Umok, Undu, Prisiku, Hrvatski Židan, Nardu, Četar i Hrvatske Šice. Prije izlaska značajne Hadrovicsove knjige 1974. nije se općenito znalo da je Hadrovics bio najbolji poznavalac književnog jezika gradišćanskih Hrvata jer poslije jednoga iako dosta opširnog članka iz 1958. godine za kongres u Moskvi, dotada iz te oblasti nije ništa objavio. Spomenuti se članak zove *Adverbien als Verbalprafixe in der Schriftsprache der burgenlandischen Kroaten*. Hadrovics smatra da je pojava upotrebe karakterističnih priloga u funkciji glagolskih prefiksa uvjetovan njemačkim i mađarskim utjecajem na hrvatski jezik.

László Hadrovics rodio se u obitelji koja je podrijetlom iz Čakovca. Očeva je obitelj bila hrvatskog podrijetla, majka mu se prezivala Kolonić. Materinji jezik mu je bio mađarski, živio je u višenacionalnoj sredini, pa je tako naučio i hrvatski, međimursku kajkavštinu i slovenski. U usavršavanju nje-

gova znanja hrvatskoga jezika veliku je ulogu odigrala Hadrovicsova rodbina koja je živjela blizu Bjelovara. Srednju je školu pohađao u Kisegu i Keszthelyu, a u Budimpešti je studirao mađarski i latinski. Na studiju je došao u dodir sa slavističkim temama što je rezultiralo i njegovim oduševljenjem koje je išlo dotle da je doktorirao na slavenskoj filologiji. Radio je u sveučilišnoj knjižnici, u institutu za povijest te na Filozofskom fakultetu u Budimpešti. Još za vrijeme svojega života akademik Hadrovics svoju osobnu biblioteku poklonio je sveučilištu u Sambotelu, i to 1997. godine. Iste je godine preminuo. Od tada na Sveučilištu Savaria postoji Hadrovicsova knjižnica od tri tisuće i nešto knjiga.

„Više puta sam bio kod profesora Hadrovicsa u Ulici Dinnye. Sjećam se kako je on silazio u podrum, cijepao drva, bilo je jako toplo kod njega. Knjižnica je dospjela na naše Sveučilište i uz pomoć i zalaganje profesora Nyomárkaya jer i on je rekao, kako bi najbolje bilo ako bi Hadrovicsova knjižnica dospjela u Szombathely. Profesor Hadrovics se sjećao godina, kada je pohađao u gimnaziju u Kisegu, te kako se poslije Trianona nije vratio u Lendavu, u Jugoslaviju kako se onda zvala, nego je ostao kod svojih kolega, učenika, tamo u obližnjim selima, jako se dobro osjećao uvijek u našoj županiji i u Szombathelyu. Darovao je svoju knjižnicu Sveučilištu u Szombathelyu. To je danas spomen knjižnica, s tri tisuće knjiga, s jako puno novina, rukopisa pisanih njegovom rukom, knjiga koje je on dobio od prijatelja, od kolega. Najstarija knjiga je iz 1672. godine, tiskana u Grazu. U Szombathelyu je knjižnica akademika Lászla Hadrovicsa i na tamošnjoj kroatistici živi njegov duh” – kaže Karlo Gadanji.

Andrija Pavleković/bpb

Novi traktor u petrovskom TSZ-u 1962. ljeta sa šoferom Imrijem Kurczom, u pozadini Juhaseva familija

ŠELJIN, STARIN – Premda je tek završila manifestacija Dravskoga proljeća, u organizaciji mjesne i Hrvatske samouprave sela Starina i prijatelja iz prijateljskog naselja Sopja, u tijeku su dogovori za sljedeću godinu. Manifestacija se planira proširiti. O tome su nedavno u Šeljenu razgovarali predstavnici naselja Sopja, šeljinski gradonačelnik Attila Nagy i starinska načelnica Barbara Šajić.

MOHAČ – U organizaciji mohačkoga KUD-a „Zora“, u Mohaču se održava redovita mjesečna plesačnica s Orkestrom Šokadija. Sljedeća je plesačnica 6. kolovoza s početkom u 20 sati. Plesačnicu vodi Stipan Daražac. Mjesto: Batra (središnjica samouprave).

VINKOVCI – Manifestacije 45. vinkovačkih jeseni održat će se od 10. do 19. rujna. Folklorne večeri započinju 10. rujna, a 11–12. rujna bit će u znaku djece i Dječjih vinkovačkih jeseni. Svečanost otvorenja bit će 17., a Svečani mimohod sudionika 45. vinkovačkih jeseni i revija konjskih zaprega 19. rujna. Tema ovogodišnjih Vinkovačkih jeseni bit će „Stan do stana pokraj šume stoji“.

ŠELJIN – Proslava Dana grada i Festival lubenica priređuju se 7–8. kolovoza u Šeljenu. Svečana sjednica gradskog vijeća bit će 7. kolovoza, a zabavni i folklorni sadržaji ispunit će idogađanja 7. i 8. kolovoza. Među izvođačima 7. kolovoza nastupit će i KUD Ladislava Matuška iz Kukinja, Orkestar CS. I. T. iz Komlóa, Márió... Subota je u znaku ručka s gradonačelnikom te nizom programa na otvorenoj pozornici kod gradskoga bazena. U programu uz hrvatske izvođače koje smo naveli, nastupit će i ciganski Folklorni ansambl „Fekete Gyöngy“, bit će priređen i ulični bal, naravno, neće izostati ni vatromet. Dana 8. kolovoza je koncert Ákosa Dobrádyja.

MOHAČ – U organizaciji tamošnje Hrvatske samouprave, i ove se godine priprema tradicionalni (desetu godinu zaredom) posjet hrvatskim svetištima u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Hodočasnici kreću na put 21. kolovoza, a cilj je Međugorje gdje će prenočiti te drugi dan pribivati misi i hodočastiti svetištu Gospe Međugorske. Odande se kreće dalje u grad Zadar gdje će hodočasnici boraviti. Razgledat će kulturno-povijesne i sakralne spomenike ovoga drevnoga grada, ići će na jednodnevni izlet u kraljevski grad Nin, te će posjetiti Zečevo i tamošnje svetište. Na povratku kućama zastat će i pogledati Nacionalni park Plitvička jezera.

Hrvatski slikari i grafičari u Mađarskoj

Izložba „Hrvatski slikari i grafičari u Mađarskoj“, ostvarena je u sklopu programa Pečuh – europska prijestolnica kulture, u organizaciji Hrvatske samouprave grada Pečuha i pečuškoga Hrvatskog kazališta, okupila je četvero umjetnika u Galeriji Csoport Horde u Pečuhu (Galerija na drugom katu zgrade Hrvatskog kazališta). Vizualnih umjetnika Hrvata u Mađarskoj vjerojatno ima znatno više od četiri, koji se na zavidnoj razini ogledaju u vizualnom izražaju. Ovoga puta pozivu organizatora odazvalo se četvero umjetnika. Kako bi rekao Árpád Gamus, jezik vizualnog izražaja razumljiv je svima, on ne poznaje granice, pa mu nije ni važno kojim je jezikom pisana pozivnica ili na kojem se jeziku otvara izložba. To više su važne, vjerujem svima onima koji se okupljaju oko priredaba, izložbe koje počinju s atributom hrvatski i u hrvatskoj organizaciji.

Izložba je predstavila radove Mihály Gludovátza, Ester Sarkiéc, Anne Schneiderics i Márte Gyurok. Goste je pozdravio predsjednik pečuške Hrvatske samouprave Ivica Đurok, a izložbu su otvorili: na hrvatskom jeziku Ljiljana Pancirov, generalna konzulica Republike Hrvatske u Pečuhu, i Árpád Gamus, ravnatelj Galerije u Pečuhu. Izložba će biti dostupna javnosti do 13. kolovoza.

Mihály Gludovátz rođen je 1956. godine u

Koljnofu, gdje i danas živi i stvara, i od djetinjstva se zanima slikarstvom. Imao je više samostalnih i skupnih izložaba u Mađarskoj i Austriji. Eszter Sárkics rođena je 1966. godine u Budimpešti gdje živi i radi, kći je Đure Šarkića, ilustratorica, tipografkinja, sudionica više samostalnih i skupnih izložaba.

Anna Schneiderics, pedagoginja, profesorica likovnog odgoja u Hrvatskoj školi Miroszlava Krleže, rođena je 1961. godine. Živi i stvara u Kašadu, sudionica je više skupnih i samostalnih izložaba u inozemstvu i Mađarskoj. Márta Gyurok rođena je 1961. godine, pedagoginja, sudionica više međunarodnih i izložaba u Mađarskoj, ilustratorica brojnih izdanja, živi i radi u Pečuhu.

Radovi sudionika ove skupne izložbe pripadaju različitim likovnim izražajima. Na jednome mjestu ih okuplja pridjev hrvatski i galerija Csoport Horde. Lijepo ih je bilo vidjeti zajedno, neka to bude prvi korak k jednoj velikoj skupnoj izložbi likovnih umjetnika Hrvata iz Mađarske, koju je s obzirom na institucionalnu pozadinu moguće potaknuti i ostvariti upravo u Pečuhu.

bpb

SANTOVO-PETRIJEVCI

Na Žetvenim svečanostima

Santovci ispred pozornice Žetvenih svečanosti na otvorenju

U okviru prijateljske suradnje Hrvatske manjinske samouprave i Općine Petrijevci u Hrvatskoj, koja je službeno uspostavljena još 1996. godine, skupina santovačkih Hrvata, u nedjelju, 11. srpnja gostovala je na XVI. petrijevačkim Žetvenim svečanostima. Santovci su tom prigodom sudjelovali već tradicionalnim programima Žetvenih svečanosti – sveča-

nom mimohodu folklornih skupina, prikazu starinske žetve, kosidbi i vršidbi konjima, a na kraju i cjelovečernjem koncertu vokalnih solista Viktorije Kulišić-Denke i Željka Lončarića Žeca, koji su nastupili u pratnji TS „Ravnica“.

S. B.

foto: Anita Mandić

Shodišće vojske, ognjogascsev, vinogradarov, carinarov kod Peruške Marije

„Biti heroj u vjeri!”

Sliva Tibor Bali, András Tóth i Štefan Dumović pri celebriranju trojezične maše

Posvećenje novoga vina i žganoga

Te nedilje većsto ljudi je hodočastilo ka kapeli Peruške Marije

Prizor je očaravajući 4. julyja, u nedilju, oko kapele Peruške Marije u židanskoj lozi, ka sad žajno i prašno prima bezbroj vojnikov, ognjogascsev, vinogradarov, policajcev, carinarov, društva prijateljev vina ter žganoga iz svih stran Željezne i Zalske županije, štoveć i iz Austrije ter Hrvatske na drugo shodišće u ovoj ljetnoj dobi. Plac u parku spomenikov se za trenutak napuni s narodom, civilni i uniformisti. Zazvonu na mašu, a zatim veljek i glas sirene cipa luft. Glavni celebrant trojezične maše je András Tóth, na svojoj lijevoj strani ima Tibora Balia, farnika iz Külsőváta, s prave strane pak mu pomaže glavni organizator svih shodišćev na ovom mjestu, židanski farnik Štefan Dumović. U pozadini zastave raznih društav i zastupniki u odgova-

rajućoj svečanoj uniformi. U sjeni za bijelom zastavom, zastupnice Društva damov ke su prijateljice žganoga, to zlamenuju i napunjene flošice ke nek kasnije dobiju naglasak na ceremoniji. Prisički zbor na hrvatskom, ženski zbor iz Kőszegfalve na nimškom jeziku stavi u muzički okvir ov vjerski sastanak. András Tóth u svojoj prodiki naglašuje: „Današnjemu človiku je zadaća da se ponaša kot junak u svojoj vjeri, da sprohadja i održi najosnovnije moralne zahtjeve.” Štefan Dumović pak govori o bolesti modernoga društva, po kojoj se otudjuju ljudi, susjedi i prijatelji jedan od drugoga. U medjuvrimentu predstavnici svake organizacije polažu vijenac spominjanja kod štatue zaštitnika njihovih meštrijov. Kod stola se blagoslavljavu vino i

žgano, stisnu se ruke: „Mir s Tobom”. Ove nedilje još jednoč je većsto ljudi posjetilo ovo svetišće koje je od svojega osnivanja postalo, pravoda zahvaljujući Štefanu Dumoviću, ne samo med hrvatski krugi nego i kod većinskoga naroda jur široko poznato i obljubljeno mjesto. Kako se čuje, za dođuće ljeto su se najavila za ovo shodišće i ognjogasna društva iz Hrvatske.

-Tiho-

Vojniki, carinari, ognjogasci, vinogradari, policajci, svi su položili vijenac kod štatue branitelja njihovih meštrijov

Predstavnik Vinskoga junačkoga reda predao je glavnomu organizatoru shodišća Štefanu Dumoviću ikonu Sv. Nikole

Pečuške ljetne igre i hrvatski sadržaji

Dječaci Pavlove ulice na hrvatskoj kazališnoj sceni

U dvorištu Prehrambeno-tehnološkog fakulteta u Osijeku, u okviru Osječkoga ljeta kulture, 9. srpnja bila je premijera dječje predstave „Dječaci Pavlove ulice“. Premijera u Pečuhu bila je 16. srpnja, u okviru Pečuških ljetnih igara, na otvorenoj pozornici Hrvatskog kazališta u Anninoj ulici (s titlovima na mađarskom jeziku). Radi se o kazališnoj koprodukciji osječkoga Dječjeg kazališta Branka Mihaljevića i Hrvatskog kazališta u Pečuhu ostvarenoj u sklopu Osječkoga ljeta kulture i Pečuških ljetnih igara, te kulturnom suradnjom dvaju gradova prijatelja Osijeka i Pečuha.

Predstava se temelji na književnom tekstu jednog od najpoznatijih mađarskih autora Ferenc Molnára, *Junaci Pavlove ulice*. Priču je za scenu dramatisirao Matko Botić, a režiju potpisuje mađarski redatelj János Szikora, on je ujedno i scenograf te oblikovatelj rasvjete te izbornik glazbe. Kostimografiju potpisuje Barbara Bourek, a scenski pokret Tamás Pintér. Glumačku družinu čine: Nemeček (Dorian Berkić i Karlo Smrečki), Boka (Miroslav Čabraja), Geréb (Stjepan Đurić), Csónakos (Tihomir Grljušić), Csele (Mladen Vujčić), Feri Áts (Slaven Vidaković), Pásztor Stariji (Ivica Lučić), Pásztor Mlađi (Petar Konkaj).

Ferenc Molnár rođen je 1878. u Budimpešti. Pisao je komedije, romane i dječje pripovijetke. Najpoznatiji su mu romani: Čamac bez gospodara, Eva i Junaci Pavlove ulice. Umro je 1952. godine u New Yorku.

Spomenimo kako je lani u režiji Aide Bukvić KNAP, Zagreb uprizoreno Molnárovo djelo *Dječaci Pavlove ulice*. I tada je jedan od najljepših i najpotresnijih romana za djecu, Junaci Pavlove ulice, dramatisirao i sceni prilagodio Matko Botić koji je priču o vjernosti družini, o prijateljstvu, hrabrosti malenih te prije svega ponosu, aktualizirao, pa se tako primjerice glavni lik Nemeček ne prehladi nego ga protivnička banda pretuče. Pitanje maloljetničke agresije i nasilja aktualizirano je i tako problemski približeno današnjem gledatelju. Dječaci Pavlove ulice dječji je roman čija je radnja smještena u

Budimpeštu u Pavlovu ulici. Skupina dječaka, učenici 4. razreda, svoje slobodno vrijeme provodili su na grundu koji se nalazio u Pavlovoj ulici. To je bilo mjesto koje su dječaci jako voljeli i ono im je značilo beskraju slobodu igre. Taj grund htjela im je oduzeti skupina dječaka zvanih crvenokošuljaši. Dječaci te skupine učinili su „einstand“, tj. objavu rata. Izazov su prihvatili dječaci iz Pavlove ulice i počeli se pripremati za borbu, borbu za svoj grund. Skupine dječaka hrabro su se borile; nakraju su pobijedili dječaci Pavlove ulice. Pomogao im je njihov prijatelj, mali i bolesni Nemeček. Grund je bio njihov, ali su, nažalost, izgubili hrabrog Nemečeka koji je uskoro umro.

Jánosa Szikora na ovaj poznati roman gleda kao jednostavnu dječju priču koja je ujedno i duboko metaforičko djelo koje govori o slobodi, hrabrosti, požrtvornosti te zemlji koju treba obraniti. „Dječaci Pavlove ulice“ pisani su za djecu, ali nepogrešivo detektiraju sve tragične posljedice koje toj djeci u nasljedstvo ostavljaju igre moći njihovih roditelja. Dvije suprotstavljene dječje skupine u knjizi starmali su vojnici unaprijed izgubljenih bitaka, a ubrzano odrastanje zbog neočekivanog utjecaja stvarnosti u njihove dječje ratove čini ovu literaturu vrlo aktualnom i stotinu godina nakon prvog objavljivanja. Ima li u poslijeratnom vremenu, u kojem neprestano odjekuju maloljetničke

OSIJEK – Ovaj grad financira jubilarno, deseto, Osječko ljeto s 850-ak tisuća kuna. Dio sredstava osiguravaju sponzori (100.000), Osječko-baranjska županija (10.000) i Ministarstvo kulture (135 tisuća kuna). Svečanost otvaranja bila je 29. lipnja na Dan Svetih Petra i Pavla, zaštitnika grada Osijeka, ambijentalnom izvedbom „Opere za tri groša“ osječkoga HNK u kojoj predstavi jedna od aliteracija pripada Stipanu Đuriću, Hrvat, glumcu iz Mađarske i glumcu u predstavama pečuškoga Hrvatskog kazališta. Pri ostvarenju programa organizatori su se oslanjali ponajprije na domaće snage – HNK, Dječje kazalište Branka Mihaljevića i Umjetničku akademiju, te gostujuće programe gradova prijatelja (Maribora, Tuzle, Pečuha, Nitre, Subotice...).

eksplozije nasilja, potrebne dječje literature od „Dječaka Pavlove ulice“? Molnárov klasik s potpunim razumijevanjem čitaju i današnja djeca, kojima su prtajene agresije navijačkih i drugih supkulturnih skupina dobro poznata svakodnevnica. Kazalište u ovom slučaju ima ulogu sličnu Nemečekovoj, pa na pomalo patetičan način ulazi u nepoštenu borbu s društveno prihvaćenim nasiljem koje ga okružuje. Nadajmo se da će, poput tragičnoga Molnárova junaka, barem pružiti dostojanstven otpor, kaže dramaturg Matko Botić.

bpb
Foto: A. Kollar

PEČUH-GOSPIĆ

Međunarodni uspjeh mladih pečuških hrvača

U Gospiću je od 19. do 20. lipnja održan tradicionalni međunarodni turnir u hrvanju GR načinom za dječake i kadete. Na turniru je sudjelovalo ukupno 198 mladih hrvača u četiri dobne kategorije iz čak 27 klubova iz Hrvatske i inozemstva.

Četvero malih hrvača Pečuškoga hrvačkog kluba i ove je godine sudjelovalo na međunarodnom hrvačkom natjecanju u Hrvatskoj, na otvorenom prvenstvu «Gospić Open 2010». Među njima i braća Drinoczi, od kojih je David u kategoriji dječaka početnika osvojio treće, a Akoš u kategoriji mladih dječaka drugo mjesto.

Prema planu, programom je predviđen i posjet jadranskoj obali, te kupanje u moru, odnosno posjet Spomen-muzeju Nikole

Tesle. Po mišljenu trenera pečuških hrvača, iako nije bilo nikakvih zamjeraka na organizaciju, sve se odvijalo vrlo glatko i organizirano, jako je upitna bila odluka da se u svim dobnim kategorijama, čak i oni od 5 do 6 godina, moraju hrvati vezanim, GR stilom. Drugo, suđenje je bilo vrlo problematično, katastrofalno i sablažnjivo. U takvom okružju hrvači su dali sve od sebe. Bilo je da su uspjeli, bilo da nisu. Pečuški hrvači Levente Bakonyi i David Drinoczi nadmetali su se u istoj kategoriji, često i sa starijim suparnikom, osvojivši 5, odnosno 3. mjesto. Bálint Horváth s jednom pobjedom i jednim porazom završio je bez plasmana. Akoš Drinoczi bio je vrlo dobar, zaustavljen je samo u posljednjim sekundama završnog susreta, i osvojio 2. mjesto. Ukupno su bili najuspješniji hrvači HK Podravka iz Koprivnice, ispred drugoplasiranih gostiju iz hrvačkoga kluba Komarno iz Slovačke, te ispred trećeplasiranih hrvača iz HK Sesvete iz Zagreba.

Mali hrvači pečuskoga kluba, braća Drinoczi, ove su godine ostvarili sljedeće rezultate: David Drinoczi na turniru u Mezőfalvi (29. svibnja) osvojio je prvo, u Koprivnici (6. ožujka) treće mjesto, Akos Drinoczi na turniru u Baji (17. travnja), u Szentesu (27. ožujka) drugo, u Koprivnici (6. ožujka) treće i u Jegerseku (20. veljače) prvo mjesto. Balint Drinoczi (59 kg) u Baji (17. travnja) osvojio je treće mjesto.

Stipan Balatinac

Snimka: Magda Drinoczi

Izradila: Dijana Kovačić
iz Fičehaza

Znate li....

Nekad, u davno vrijeme parobroda na kotač, rijekom Mississippi odjekivao je poklič mjerača dubine: "mark twain!" ("označi dva fathoma tj. 12 stopa!"), a zahvaljujući jednome riječnom pilotu koji je taj poklič uzeo za ime, danas te dvije riječi još jače i više odjekuju kroz povijest književnosti nego nekad po rijeci, ne samo povijest američke književnosti nego i svjetske. Samuel Langhorn Clemens rođen je 1835. u Missouriju gdje je i odrastao, sa dvanaest godina postao je tiskarski šegrt, a isprobao je više zanimanja dok nije postao kvalificirani riječni pilot, za što je morao dvije godine učiti napamet svaki pličak, sprud i okuku velike rijeke. Od Građanskog rata koji je podijelio i njegov rodni Missouri pobjegao je na zapad, gdje je bio rudar, upoznao slavne revolveraše poput Jacka Sladea i na kraju završio u San Franciscu. "Mark Twain" je ime kojim se prvi put potpisao 1863. Prvu slavu donijela mu je humoristična priča "The Celebrated Jumping Frog of Calaveras County"; "Slavnu skačuću žabu okruga Calaveras" objavio je 1865. u New York Saturday Pressu. Uslijedile su brojne pripovjetke, članci, putopisi, memoari i romani, poput slavnih "Pustolovina Toma Sawyera" iz 1876., njegova još cjenjenijeg nastavka, "najvećeg američkog romana" iz 1884. "Pustolovine Huckleberryja Finna", pa "Život na Missisippiju", "Yankee na dvoru kralja Arthura", "Kraljević i prosjak". Zbog pogrešnih investicija slavni je pisac nekoliko puta gubio cijeli imetak i ponovno ga stjecao. Bio je čovjek ispred svog vremena, koji se javno i glasno zalagao za ukidanje ropstva, pa za sindikalno organiziranje radnika, žensko pravo glasa... Bio je prvi pisac koji je roman napisao na pisaćem stroju. Mogli bismo mi još mnogo toga reći o Marku Twainu, koji na groblju Woodlawn u Elmiri u New Yorku (obiteljsko groblje njegove supruge) počiva pod obeliskom visokim točno twain tj. dva fathoma ili 12 stopa, označen u smrti svojim imenom. Genijalnom Marku Twainu za sve te knjige "koje nisu smjele postojati" možemo samo reći hvala. Neke pisce zaborave još za života, a njega se i sto godina poslije smrti pamt i te kako dobrim razlozima. Otvorite danas neku od njegovih knjiga i počnite je čitati (a ima li uopće kuće s policama za knjige u kojoj nema barem jedne knjige Marka Twaina?) i vidjet ćete možete li je ispustiti iz ruke prije kraja.

Grahijada u Mohaču 2010.

Šokačka čitaonica poziva na XVII. Grahijadu

Svojevremeno (prije više od petnaest godina), na poticaj Matije Bošnjaka i Ladislava Filakovića, obnovljen je stari šokački običaj kuhanja graha u zemljanom loncu. Stariji naraštaji, naši roditelji, bake i djedovi uglavnom su bili ratari. Radeći u polju, da i posao napreduje, ali da se do podne skuha i ručak, pokraj vatre pristavili su grah u zemljanom loncu. Nisu morali stalno paziti, grah se polako kuhao, svaki put kad bi okopali jedan red kukuruza ili vinograda, kušali bi ga, stavili na vatru i nastavili s radom.

Prije šesnaest godina kuhanje graha u zemljanom loncu na starinski način obnovilo je jedno prijateljsko društvo. Drugom je prigodom priređeno već i natjecanje. Nakon petog kuhanja, ukinut je natjecateljski karakter, jer je bilo nemoguće ocjenjivati grah zbog mnoštva sudionika. Međudobno Grahijada izrasla je u pravi festival, susret, a uz mohačke Hrvate okuplja goste iz raznih krajeva Mađarske, koji se iz godine u godinu vraćaju zbog nezaboravnog okusa, zbog posebnog ozračja.

Lani je registrirano 1200 sudionika, a sveukupno se okupilo oko dvije tisuće osoba. Grah se kuhao u 202 zemljana lonca, što je za sve sudionike, posjetitelje i goste bio poseban i nezaboravan doživljaj. Festival se priređuje s naramkom, svatko sa sobom donosi i jelo i piće, ali ima i bife.

Mohačka XVII. Grahijada ove se godine priređuje 7. kolovoza, s početkom u 14 sati, kada se počinje kuhati grah. Obavijesti, prijave na telefonu (06-20/231-0807) kod Đure Jakšića. Prijave, rezerviranje stolova u Šokačkoj čitaonici (7700 Mohač, Táncsicseva ulica broj 34). Prema programu, u 14 sati je svečano otvorenje i paljenje vatre; od 16.30 je kulturni program; u 18 sati je večera, nakon nje, u 20 sati bal, gdje svira Podravka.

BUDIMPEŠTA – Poznati hrvatski etnosastav „Kries” što ga vodi Mojmir Novaković, a čiji je član već godinama glazbenik Andor Véghe iz Pečuha, 12. kolovoza gostuje na jednom od najvećih glazbenih festivala u Europi, na Festivalu „Sziget” koji se održava na Starobudimskom otoku od 11. do 16. kolovoza. Na festivalu Kries” će nastupiti u sklopu programa World Music Stagea, s početkom u 17 sati.

Dvadeset godina rada na polju narodnosne kulture

Prošlost, sadašnjost i budućnost jednog orkestra

Orkestar Bačka iz Gare ove godine slavi dvadesetu obljetnicu svog osnutka, a priredba na kojoj će je proslaviti bit će 21. kolovoza 2010. godine u Gari, u domu kulture. Svakoga rado pozivamo!

Godine 1990. u garskoj osnovnoj školi bio je pokrenut kružok tamburaške glazbe, sviranja tamburice, pod vodstvom učitelja Josipa Ribara iz Baškuta. Na samom početku bilo je dosta učenika koji su željeli naučiti svirati na tamburici. Još se dobro sjetim, svatko je mogao isprobati jedno simpatično glazbalo, najpopularnija je bila, naravno, tamburica. Možda zbog njezine veličine, što manje, to se lakše uči na njoj, bila je naša osnovna misao. No naš učitelj, pun iskustava, vidio je da ne može svatko svirati samo tamburicu, pa je izdijelio glazbala: „Ti ćeš biti tamburaš. Ti si basprimaš. Ti si bežešar, itd.” Imao je izvrsne sposobnosti pogoditi kome koje glazbalo stoji dobro u rukama.

Orkestar „Bačka”

Na početku nije bilo lako svirati na čeličnim žicama, boljele su nas ruke i prsti, bilo nam je dosadno i mučno, nakon mjesec dana nismo bili već toliko oduševljeni kao prije.

Shvatili smo da učiti svirati nije lako, i da moramo jako mnogo vježbati, svaki dan po sat ili dva.

Dok su naši prijatelji igrali nogomet na ulici, vozili bicikl, išli na utakmice, mi smo neprekidno samo vježbali i vježbali.

U orkestru koji je dobio ime „Bačka” bilo nas je tridesetak iz svih okolnih naselja: Baškut (Vaskút), Srimljan (Szeremle), Monoštor (Bátmonostor), Baja, Aljmaš (Bácsalmás) i Gara. Imena članova: Ana Zomborčević, Mirjana Murinji, Milica Murinji, Erhard Bende, Edmond Bende, Miroslav Šibalin, Zsolt Nebl, Szabolcs Nebl, Ferenc Rác, János Mendi, Gábor Jakab, Ervin Bak, Melinda Bak, Oliver Bakai, Tamás Bakai, Melinda Mester i dr.

Garci su bili ovi – tamburica: Ana Zomborčević, Oliver Bakai, Erhard Bende, Melinda Mester; basprim: Zsolt Nebl, Tomislav Bakai, Mirjana Murinji, Milica Murinji;

čelo: Melinda Bak; brač: Edmond Bende; bas: Miroslav Šibalin.

Učitelj Josip Ribar dobio je težak zadatak: nakon mjesec dana orkestar je morao pratiti garsku plesnu skupinu koja je imala turneju u Gradišću (Petrovo Selo, Narda, Gornji Četar). I od njega i od nas očekivali su rezultate, tako smo vježbali i trudili se što prije naučiti svirati. Turneja je dobro uspjela, spavali smo kod obitelji, a nastupe smo snimili na kasetu jer naš učitelj zbog svoje starije dobi nije mogao doći s nama. Umjesto njega došao je naš bivši profesor glazbene kulture, svirač i doravnatelj garske osnovne škole Stipan Krekić. On je vodio orkestar i poslije kada je već učitelj Ribar bio bolestan i više nije radio s nama.

Najveći zajednički uspjeh orkestra bilo je I. mjesto na Festivalu mladeži Bačko-kiškunske županije 1992. godine. Dobili smo glavnu nagradu: tjedan dana ljetovanja u Balatonlelleu, u županijskom odmaralištu. Proveli smo krasnih sedam dana, zajedno, prvi put u životu na Balatonu.

U repertoaru orkestra bile su starogradske

pjesme, bunjevačka kola, pjesme iz Hrvatske, njemačke i mađarske pjesme. Imali smo i pjevača, zvao se Gábor Kiss iz Baje, a naša pjevačica bila je Suzana Konkoly iz Aljmaša. Pjevali su duete ili samostalno, npr.: Đuvegije, Kolo igra, Bunjevačka vila, Kad podviknem, Kad čujem tambure. Sudjelovali smo u dokumentarnom filmu 1994. godine, djelo Antuna Kričkovića „Bunjevački svatovi u Gari“, mi smo bili svatovski orkestar, bio je to velik doživljaj!

Od 1992. godine svakog ljeta su organizirali plesni i tamburaški tabor u Gari. Imali smo goste iz Baranje, Gradišća, Bačke, Budimpešte, bilo nas je više stotina plesača i tamburaša. Aktivno smo plesali i svirali u taborima, a kasnije smo ostali svirači i nastavili sviranje.

Godine 1995, kada smo završili garsku osnovnu školu, svatko je išao svojim putem, cijeli se orkestar raspadao na manje komadiće. U Gari smo ostali najprije petero: Ana Zomborčević, Mirjana Murinji, Erhard Bende, Miroslav Šibalin, Edmond Bende. Tako smo svirali još nekoliko godina, a nakraju bilo je samo nas trojica: Erhard Bende, Miroslav Šibalin i Edmond Bende. U Baškutu je ostao Zsolt Nebl, njegovi prijatelji su prestali sa sviranjem. Budući da je naš učitelj Josip Ribar bio bolesniji i, nažalost, umro (2002. g.), voditelj je postao Stipan Krekić. Moj brat Erhard i ja učili smo u Pečuhu u Hrvatskoj gimnaziji Miroslava Krležu, a Miroslav je učio u Baji u Srednjoj školi «Kálmán Tóth». Mogućnosti nismo imali baš mnogo, svakog petka kad smo se vratili u Garu, probali smo u domu kulture. Sve je to tako išlo od 1995. do 2002. godine kad nam se priključio i Zsolt Nebl iz Baškuta. Bili smo već četvorica, kao u priči „Bremenski svirači“: tamburica, basprim, brač i bas. Harmoniku nismo još imali, malo poslije priključio nam se Stipan Krekić. Mnogo smo učili od njega, pogotovo starije pjesme, on je uvijek znao koji garski Bunjevac koju pjesmu najviše voli. Ima mnogo iskustava u sviranju, svirao je svatove i sve živo što je bilo u Gari i okolici.

Još iste godine pokrenuli smo ponovno međuvremeno zaustavljenu garsku plesnu skupinu. Okupljali smo bivše plesače i počeli rad s njima. Držali smo probe svakog tjedna u petak i subotu. Sve je išlo, nabavili smo i nove plesače, došli su i početnici koji nikada nisu prije plesali. S vremenom smo morali donijeti odluku o daljnjem našem radu, što se tiče sviranja i plesa, istovremeno jako je teško raditi. Najveći dio rada obavljao je moj brat Erhard Bende, držao je probe, učio je ples, bio je i voditelj orkestra pa je morao birati: ples ili sviranje. Odgovor već svi znamo, i danas vodi naš orkestar. S plesnom skupinom imali smo mnogo nastupa u Mađarskoj i Hrvatskoj.

No vrijeme se kreće, no vrijeme se kreće (prema stihovima Dobriše Cesarića), a mi smo samo svirali i učili, jednom se pak

pojavi mlad svirač na garskom Prelu. Zvao se Zoran Barić, imao je samo 12–13 godina i htio je svirati s nama u programu Prela. Mi smo ga rado primili, on je precizno zabilježio sve na svoj papirić, dao je nama što, koliko puta koju pjesmu ćemo svirati. Taj mladi svirač odonda je sve više svirao s nama i danas je već i on član našeg orkestra.

Sudjelovali smo na raznoraznim priredbama: festivalima, u filmu „Bunjevački svatovi u Gari“, Prela, balovi, pratili smo i pratimo plesne skupine iz Gare, Čavolja, Baje, Dušnoka, Santova, Aljmaša, Čikerije.

Današnji članovi jesu: Erhard Bende, tamburica, Zoran Barić, harmonika, Zsolt Nebl, basprim, Miroslav Šibalin, bas/bega, Edmond Bende, brač/kontra.

Svirači, kolege koji su nam više puta pomogli i svirali s nama i mi s njima – harmonikaši: Krunoslav Agatić Kićo (Tukulja), Ladislav Tornyošy (Tukulja), Radovan Marić (Bačka Topola), Mića Janković (Novi Sad), Ivan Pavković (Mohač), Stipan Krekić (Gara), Andrija Horvat (Baja), Predrag Aleksov (Lovra), Rastko Gergev (Lovra); bas-primasi: Adam Sabo (Monoštor), Grga Kovač (Dušnok), Zoltan Balog (Budimpešta), Atila Kovačević (Mohač); tamburica: Đuro Mirković (Dušnok), Attila Csurai (Monoštor); brač: Ladislav Balaž (Baja), Petar Bečei (Tukulja); bas: Andrija Bak (Baškut).

Ispričavam se ako sam koga zaboravio! Hvala svima koji su nam pomogli!

U zadnje vrijeme sve više sviramo, čemu se jako radujemo, znači da nas ljudi ipak vole. Dva dana (29–30. svibnja) proveli smo u Hrvatskoj, Vođincima s plesnom skupinom Dušenici iz Dušnoka. Prenoćili smo kod obitelji, posjetili smo Vojničku bazu u Vukovaru gdje su nam pokazivali tenkove i vojna sredstva, oružje, pa smo čuli i tragične priče o ubojstvima i strašnim događajima.

Sljedećeg vikenda, 5–6. lipnja, bili smo gosti u Slovačkoj u Nesvadyma. Mi smo pratitelji i čavolske plesne grupe pa smo i s njima bili dva dana. „Jednom na jugu, a jednom na sjeveru!“ Vrlo nam je drago što imamo toliko rada, nadamo se da ćemo ga ubuduće još više imati!

Orkestar ima velik zadatak: mora očuvati narodno blago prije svega garskih bunjevačkih Hrvata te svih Hrvata u Bačkoj i Mađarskoj. Mi smo svjesni tog zadatka i nećemo prestati dok nam srce kuca i publika nas traži i voli. Nadamo se da će jednom netko cijeniti naš rad, želimo ostaviti vidljive i neizbrisane tragove u kulturnom životu Hrvata u Mađarskoj.

Zahvaljujemo na trudu i radu učitelju Josipu Ribaru, učitelju Stipanu Krekiću, našim roditeljima i našoj dragoj publici, jer bez njih ne možemo ni mi raditi!

O nama i našim nastupima svatko može dobiti informacije na web-stranici, koja još nije potpuno gotova, ali se trudimo što prije ju završiti: www.bacskazenekar.fw.hu.

Edmond Bende

POGAN – U tom se selu već tradicionalno, u kolovozu priređuje Tjedan običaja. Niz priredaba i ove će godine biti organizirana od 14. do 21. kolovoza. Tako će 14. kolovoza biti održan Hrvatski dan s mnogim programima i nastupom brojnih folklorša, i domaćih i pozvanih gostiju, te prikazom narodnog običaja Bošnjačka svadba. Dan 16. kolovoza predviđen je za niz koncerata mladih izvođača pod nazivom Pogan' Day; 17. kolovoza je Koncert na Poganskom jezeru; 19. kolovoza je Dan Nijemaca i Blagdan kupusa; 20. kolovoza je posvećenje novoga kruha te polaganje vijenaca u spomen žrtvama svjetskih ratova; 21. kolovoza priređuje se Večer mediteranskog ugođaja, koju će obogatiti izaslanstva i susret naselja prijatelja Pogana, Grebaštica iz Republike Hrvatske i Gorge iz Italije.

POGAN – Mjesna samouprava sela Pogana, u sklopu zajedničkog europskog natječaja s prijateljskim naseljem Gorgom iz Italije, dobila je 11 tisuća eura. U sklopu programa spomenutoga natječaja izaslanstvo sela Pogana, od 53 osobe, 25. srpnja krenulo je u Gorgu kako bi se tijekom jednodnevnog boravka u tome malom talijanskom naselju upoznao s tamošnjim civilnim organizacijama, ustrojstvom samouprave, skupinama koje njeguju narodne običaje. Pogan se također predstavio u Gorgi. Izložbom fotografija i različitih izložaka prikazan je Pogan i njegovi stanovnici, nastupila su dva poganska zbora, njemački i hrvatski: Poganske snaše, plesali su se i bošnjački plesovi, a odigrana je i prijateljska utakmica nogometaša dvaju naselja. U svečanim okvirima potpisana je povelja o prijateljstvu Pogana i Gorge. Pogansko su izaslanstvo činili zastupnici mjesne samouprave, predsjednici manjinskih samouprava, hrvatske i njemačke, predsjednici civilnih udruga, članovi njemačkog i hrvatskog zbora, Orkestar Vizin te nogometaši, takozvani „stari dečki“.

PETROVO SELO – 2010. je Ljeto farnikov i povodom toga je crkvena županija ispisala likovno naticanje u kom su od školarov nižih razredov očekivali crteže, a od učenikov gornjih razredov fotografije. Zadaća je bila predstavljanje dušobrižničkoga zvanja. Iz 250 djel, ocjenjivački sud je 150 držao vridnim za odlikovanje. Iz crtežov je otvorena izložba u samboteljskom Kolegijumu «Brenner», kojega je otvorio samboteljski biskup dr. András Veres. Med najboljimi malimi umjetnici se je našao i petrovski školar 3. razreda Akoš Jurašić s djelom „Prodika“.

Žele još jaču suradnju

Godine 2004. sklopljen je ugovor o međusobnoj suradnji između Hrvatske manjinske samouprave budimpeštanskoga XV. okruga, Gradske samouprave tog okruga, pomorskog Sumartona i međimurske Općine Donjeg Kraljevca. Za dobru suradnju zaslužan je predsjednik Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga Stjepan Kuzma, koji bi ubuduće želio još češće susrete sa svojim rodnim Sumartonom i prijateljskom općinom iz Hrvatske. Dana 20. kolovoza, kada će se nakon susreta u Sumartonu na Danu naselja opet sastati čelnici učlanjenih mjesta i samouprava, razmotrit će mogućnosti daljnjeg produblivanja suradnje.

Predstavnici Budimpešte i Donjega Kraljevca

Na Danu naselja u Sumartonu su se sastali žitelji glavnoga grada te pomorskoga i međimurskoga mjesta da odmjere svoje znanje u nogometu, kuhanju i da potvrde šestogodišnje dobro prijateljstvo.

László Hajdú, gradonačelnik XV. okruga, zahvalan je manjinskoj samoupravi, koja je pokrenula suradnju, jer ta suradnja vrlo je plodna. U Sumartonu je i izjavio:

– Taj je sporazum upočetku izgledao pomalo formalan, no ne dugo jer iz godine u godinu popunjen je novim i novim sadržajima. Mislim da je nama tako dobro zato što onu ljubav što dobijemo u pomurskim i međimurskim mjestima, to je neopisivo za Budimpeštance. Oni to saznaju samo tako ako sudjeluju u programima u malim selima. U našem je okrugu golema nagrada na nogometnom kupu ako pobjednička momčad može doći igrati nogomet u Sumarton ili Kraljevec. Preko suradnje ima promidžbu i hrvatska kultura u Budimpešti, a jednaka i mađarska kultura u Međimurju – reče g. Hajdú.

Na to se nadovezao i načelnik Donjega Kraljevca Zlatko Horvat:

– Vrlo nam je draga ta suradnja, ne samo zbog prijateljskih kulturnih i športskih odnosa nego i zbog toga što postoji suradnja i na gospodarskom polju. Ubuduće pokušat ćemo se kandidirati i na neke europske projekte za obostranu korist.

Sve to radosno promatra i usklađuje predsjednik Hrvatske manjinske samouprave XV. okruga Stjepan Kuzma, koji je podrijetlom iz Sumartona i komu je vrlo drago ako može povezati ljude iz voljenoga rodnog mjesta, Međimurja i Budimpešte. Šest godina postoji suradnja košarkaša iz Kraljevca i Budimpešte, godišnje se više puta imaju susreću, preko te suradnje nastupao je čuveni Plesni ansambl «Luč» u spomenutom međimurskom naselju; djeca iz tri mjesta ljetovala su skupa, kulturna društva iz Sumartona i Donjega Kraljevca više puta su gostovala u peštanskom okrugu, Oršolja Kuzma je nastupala na Međimurskoj popevki s izvornim pomurskim pjesmama, a 4. srpnja glazbena škola iz tog okruga sudjelovala je na Festivalu puhačkih orkestara u Kraljevcu. G. Kuzma želio bi još življe veze, da sumartonsko kulturno društvo

još češće nastupa u XV. okrugu, da pomaže prilikom obilježavanja nekih blagdana, da pomaže u ponovnom udomaćivanju hrvatskih običaja i u gradskim obiteljima jer, kako kaže, takvi su susreti vrlo poticajni kod manje skupine Hrvata, a također i pri širenju hrvatske kulture među većinskim narodom. Predsjednik na tradicionalnoj proslavi Dana državnosti Mađarske, 20. kolovoza, želi da se raspravlja o postignutim rezultatima suradnje, te da se razmotre i nove mogućnosti. Prema njegovu mišljenju ova suradnja veoma je dobra podloga za razvijanje daljnjih i širih veza.

beta

SELURINCE – Od 13. do 15. kolovoza 2010. godine održat će se međunarodni sajam poljoprivrede „Gazdanapok 2010“, kojem će sudjelovati virovitička Županijska komora koja će predstaviti gospodarstva Virovitičko-podravске županije i Hrvatske. Sajam „Gazdanapok“, čiji je organizator Baranjsko županijsko poduzetničko središte iz Pečuha, a s kojim HGK – Županijska komora grada Virovitice ima potpisan sporazum o suradnji, jedan je od pet vodećih sajmova u Mađarskoj, a drugi je najveći sajam poljoprivrede u zapadnom dijelu Mađarske. Posljednjih godina sajam bilježi 25 tisuća posjetitelja, a na njemu se očekuje preko 300 izlagača. U okviru sajma, 14. kolovoza bit će i poslovni susret predstavnika sajmova „Viroexpo“ i „Gazdanapok“, na kojem će se razmijeniti iskustva sajmovanja u Virovitici i Hrvatskoj, te u Selurincu i Mađarskoj, a članovima poslovne zajednice predočit će se korisnost promidžbe nastupa na navedenim i ostalim sajmovima.

PEČUH – U nakladi pečuške Hrvatske samouprave izašlo je dvojezično izdanje knjige autora Mirka Ćurića iz Đakova Ženidba kraljevića žabe (A békakirályfi házassága) Bajka / Tündérmese. Bajku je napisao Mirko Ćurić na osnovi jedne pučke pripovijetke iz 1936. godine, a na mađarski jezik presadio ju je Đuro Franković. Ilustracije je načinila Andrea Bassi. Urednik je izdanja Mirko Ćurić.

ZAGREB – Hrvatski institut za povijest, Vijeće nacionalne manjine Zagreb i Izdavačka kuća Meridijani izdali su knjigu Povijest Mađarske – Ugarska na granici dvaju imperija (1526–1711) autora Géze Pálffyja.